

FASTIGHETSREGISTERMYNDIGHETEN

KONTROLLISTA

HUVUDRUTIN

Objekt	Åtgärd	Ink datum	Dnr (FRM) 92/8	
Särskilt namn		Tidigaste reg datum	Aktbeteckning (FRM) 2480K-92/59	
Registerområde, kommun Umeå		Antal handl	Antal kartor	
Sökande	FBM (beteckn)	Dnr (FBM)	Reg datum/annat avsl datum	
			☐ Kommunal FRM ☐ LSt har besvärsmätt	
Allmänna uppgifter st sakägarkopior	 st adresetiketter	
			Sign	
	☐ Godkänd av sakägare o BN	☐ Brådskande		
	☐ LSt har besvärsmätt	☐ Godkänd av LSt		
	☐ Klar att registrera			
	☐ Berör tidigare ej registrerad samfällighet/gemensamhetsanläggning			
	☐ Berör flera FRM			
	☐ Fastighetsbildning över kommun-/församlingsgräns			
	☐ Ersättning 1000 kr eller högre ej betald			
	☐ Nytt blocknummer/kvartersnamn			
☐ Plan/bestämmelse akt				
Huvudregister/GA-register	☐ Mellanlagrat	☐ Granskat utan anm	☐ Godkänt ☐ Slutfört	
Koordinatregister	☐ Prel infört	☐ Def infört		
Registerkarta	☐ Prel infört	☐ Def infört		
	Bladbeteckning			
	☐ Fastighetsoriginal	☐ Rättighetsoriginal	☐ Bestämmelseoriginal	
Kopiering och expediering	☐ Extra kopior st kartor st handlingar	
			Exp datum	
	☐ Aktkopia till sakägare			
	☐ Aktkopia till			
	☐ Kopia till FBM			
☐ Originalakt till arkiv				
Övriga register	☐ Infört i kronologiska registret	☐ Infört i alfabetiska registret		
Övrigt	Anteckningar			
	Skrivelse från DAUM 1992-07-21			
	Samråd med registerenheten, LMV 1992-08-12			
	Muntligt yttrande från OAU med godkännande 1992-08-12			
	DAUM:s skrivelse i kopia till sökandena den 14/8 -92			
KFRM:s namnbeslut 1992-08-21				

Till
Umeå kommun,
Fastighetsregistermyndigheten

Avsändare: Björn Olsson/Eva Larsson,
Tallhedsv. 13,
90362 Umeå
tel. 090/166889 a, 32019 b

Ärende: ändring av fastighets registerbeteckning

När undertecknade köpte föräldragården Gran, belägen på Grubbe, blev såväl vi som köpare som säljarna varse att fastigheten getts ändrad registerbeteckning. Stg. 632 hade ersatts av beteckningen Backen 3:27. Förvånade över att detta kunnat ske utan att ägarna underrättats om ändringen tog säljarna kontakt med registermyndigheten. De blev då underrättade om att ett förslag till ändring varit utställt till granskning, tydligen på stadshuset i Umeå. Eftersom säljarna är pensionärer och snart 80 år gamla, var det knappast realistiskt att förvänta sig att detta förslag skulle ha kommit under deras ögon, speciellt med hänsyn till deras nedsatta förmåga att förflytta sig vid den åldern.

Vårt ärende är detta: Vi är mycket angelägna om att den fastighet som av er nu betecknas Backen 3:27 skall ges ett särskilt namn. Enligt den handhavare som säljarna var i telefonkontakt med (se ovan) fanns en sådan möjlighet att ge särskilt namn åt en fastighet i samband med registerreformen. Ett sådant förslag till eget namn skulle åtföljas av en motivering uppgavs det vidare.

Det särskilda namn vi skulle vilja ge fastigheten stg.632/Backen 3:27 är Gran. Hemmanet är under de senaste 300 åren känt under det namnet, och är idag ett begrepp som används på kartor, av turistnärings och av traktens befolkning och av dem som bebodde de omgivande byarna Grisbacka, Grubbe, Västerhiske och Backen. Namnet Gran var fram till 1891 ett frälsehemman som ägdes och beboddes av landshövdingarna Grundel, Gyllengrip och Leijonstedt. Deras landshövdingeresidens låg på Gran åren 1721-1770, och fastigheten Backen 3:27 är idag den moderna beteckningen för detta frälsehemman.

Hemmanet Gran är inte bara ett inarbetat namn och begrepp idag, utan redan på 1700-talet var det ett riktmärke för besökare inte bara lokalt utan också för längre ifrån kommande resenärer där de stannade en tid för att vila ut, umgås med ämbetsmän på residenset och trakteras vid landshövdingens bord. Carl von Linné beskriver i sin "Iter Lapponicum" hur han på sin lapplandsresa 1732 besökte landshövding Gyllengrip på Gran, beundrade dennes kryddgård och tama uttrar och rekreerade sig innan han vek av från kusten för att påbörja sin bekanta lapplandsresa. Med visst skäl kan det alltså hävdas att Linné påbörjade sin lapplandsresa från Gran, ett faktum som föranledde hembygdsrörelsen att på 1940-talet diskutera ett monument över detta på Gran. Vidare besökte en av de första upptäcktsresande i övre Norrland, Abr. Abrahamson Hülphers greve Leijonstedt som då var landshövding och bodde på Gran. Om hur han upplevde detta besök kan läsas i hans "Dagbok öfver en Resa genom Norrland 1758", (i nytryck LT:s förlag, Sthlm 1978) sidorna 88ff. Kanske mest remarkabelt är ändå den inbjudan till middag på Gran som dåvarande praeses vid franska vetenskapsakademien, Maupertuis, fick av landshövding Gyllengrip. Maupertuis befann sig då på sin gradmätningsexpedition till Torneå för att fastställa om Newtons eller Descartes syn på jordklotets form var den riktiga. Detta skedde 1736-37.

Exemplen på att namnet Gran har varit och är ett begrepp kan göras många men de ovanstående proven får räcka. Med detta vill vi visa att det är av vikt att fastighetsnamnet Gran officiellt lever kvar för framtida hembygds- och kulturforskning. Att låta det döljas bakom en ogenomskinlig beteckning som Backen 3:27 är att göra eftervärlden en otjänst och försvåra för dem som "gräver där de står". Gran ligger idag längs det stråk som kommunen försöker lansera som Umealeden och sett i detta sammanhang är det också värdefullt att hemmanet får bära namnet Gran, som är knutet till så många kulturellt uppmärksammade händelser i Umeås och Västerbottens historia.

Bilaga: Karta utmärkande läget
för hemmanet Gran.

Gran som ovan

Björn Olsson

Eva Larsson

FRITIDSKARTA BACKEN

Skala 1:10 000

Grundmaterial: Allemanskartan, Umeå
 Rekognosering: Medlemmar i Umedalens IF
 Godkänd: 1985-06-24.

Umedalens IF:s orienteringssektion har lagom till föreningens 50-årsjubileum glädjen att presentera sin första egna karta, BACKENBLADET. Kartan domineras av byarna BACKEN, VÄSTERHISKE, GRUBBE och GRISBACKA. Det är i dessa byar som UIF ända sedan starten 1935 har haft sin medlemsförankring. Backen, Västerhiske, Grubbe och Grisbacka är numera nästan uppslukade av det expanderande Umeå och därför kan det vara lätt att glömma att byarna spelat en huvudroll i umetraktens kulturhistoria — ja, det var i dessa trakter allting började. Det var runt Backens kyrka som Umeå stad först förlades på 1580-talet. Redan tidigare fanns ansatser här till en stad, bl.a. genom kyrkhamnen och den kungsgård som Gustav Vasa 1556 lät anlägga några kilometer öster om

kyrkan. Staden fick dock inget riktigt fäste bland Backenbönderna, utan flyttades till sitt nuvarande läge närmare havet 1621. Till byarna hör ett laxfiske som i äldre tid tillhörde kungen. En period var det Magnus Gabriel de la Gardies personliga egendom, en gåva av drottning Kristina. Västerhiske-Grubbe byalag driver fortfarande ett notvarp i Umeälven nedströms Backens kyrka. Sommarnätter i juli och augusti kan det vara värt ett besök. Notvarpet är en av de sista kvarlevorna av byggemenskapen i denna bygd som nu slukats av stor-Umeå. Under 1700-talet var det åter dags för en del av Umeå att flyttas uppströms, in på vår karta. Efter ryssarnas härjningar slog sig nämligen landshövdingen med administration ner på hemmanet Gran. Där besöktes han bl.a. av

Carl von Linné som övernattade där på sin Lapplandsresa 1732. Bland de mer spektakulära händelserna på detta kartblad var en av de sista häxförföljelserna i Västerbotten som tilldrog sig i närheten av kvarnen vid Tvärans utlopp. En piga från Kåddis hade vid ett kvämsök fångats in av en uppretad folkhop. I sista stund hann landshövding Graan rådda henne från bålet. Det är alltså en händelsefylld trakt du ger dig ut i men även utan dessa kryddor kan det vara mödan värt att t.ex. ta en cykeltur från Tvärån efter Häradsvägen till Backens kyrka. Områdena närmast älven är natursköna och här ett av umetraktens rikaste fågelliv — under de två senaste årtiondena har 203 av Sveriges 263 fågelarter observerats där. Bland arterna kan nämnas biätare, kungsfiskare och rosenstare.

TECKENFÖRKLARING

	Motorväg/Större väg		Exakt begränsningslinje
	Smal väg/Körväg		Tydlig beståndsgräns
	Stig, större/mindre		Odefinierbar begränsningslinje
	Elljusspår		Höjdkurvor, ekvidistans 5 m
	Kraftledning, linbana		Hjälpkurvor, lutningsstreck
	Kraftledning, mycket stor		Grustag, skärning
	Stenmur, tydlig/liten		Grävd grop, stor/liten
	Stängsel, opasserb./passerb.		Liten höjd, över 1 m
	Byggnad/Ruin		Sjö/Opasserbar sankmark
	Begravningsplats		Sankmark, öppen/bevuxen
	Opasserbar brant		Dike, bäck
	Passerbär brant		Göl/Vattenhål
	Sten, över 1,5 m/över 3 m		Öppen/Halvöppen mark
			Öppen mark i skog

Hemmanet
Gran

Upprättad 1985 av
UMEDALENS IF
 Box 8030 900 08 Umeå
 Telefon 090-12 89 60

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Statens lantmäteriverk 1985-06-12. AB Ävsby-Tryck, Älvsbyn 1985

1992-07-15

Dnr FRM 92/8.1

Kommunala fastighets-
registermyndigheten

Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarki-
vet/Arkivchef Åke Hansson

Box 4056

90403 Umeå

**Åsättande av sk särskilt namn i fastighetsregistret på
fastigheten Backen 3:27 i Umeå.**

Kommunala fastighetsregistermyndigheten i Umeå har fått begäran från ägarna till rubricerad fastighet att införa namnet "Gran" som särskilt namn på deras fastighet i registret enligt bifogad framställan.

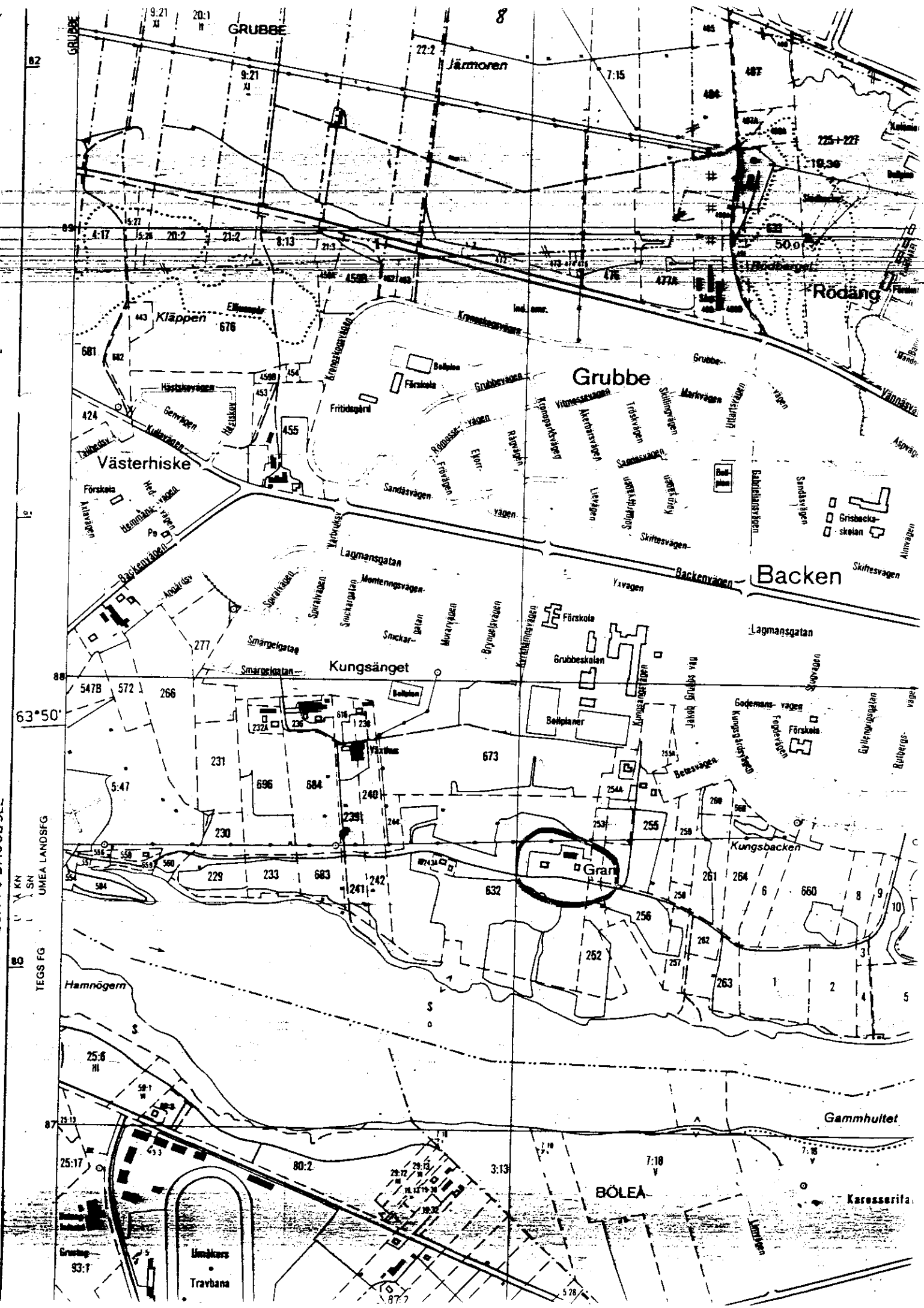
Namnet tycks vara känt och använt på orten samt redovisas på ekonomiska kartan som bebyggelsenamn vid en grupp av byggnader på fastigheten. Kopia av ekonomiska kartan bifogas.

Jag hemställer om Edra synpunkter på namnförslaget och särskilt dess hävd.

Med vänlig hälsning

(Ulf Sondell, stadsingenjör)

GRUBBE

Järmoren

Rödäng

Grubbe

Backen

Kungsängen

Grubbe

Gammhultet

BOLEA

Karosseriå

Västerhiske

Smargelgatan

Hamnögern

Travbana

63°50'

88

87

82

84

86

88

87

87

8

9:21 XI

20:1 H

9:21 XI

4:17

5:27

15:28

20:2

21:2

8:13

21:3

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

45:58

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

277

231

696

684

240

239

244

229

233

683

1241

1242

258

581

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

25:17

72:2

21:2

45:58

45:58

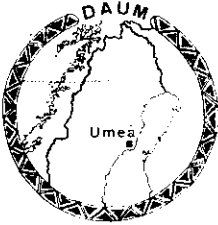
277

231

696

684

240

9

Inbör
21/7-92 Bilaga B
f. dnr FRM 92/2.1

DIALEKT-, ORTNAMNS- OCH FOLKMINNESARKIVET I UMEÅ (DAUM)

1992-07-20

Dnr 123/92

Umeå kommun
Fastighetsregistermyndigheten
Stadsingenjör Ulf Sondell

Särskilt namn i fastighetsregistret på fastigheten Backen 3:27 i Umeå

Som svar på Er förfrågan beträffande Gran såsom särskilt namn på rubricerade fastighet kan jag lämna följande synpunkter:

Gran eller Grans ladugård är väldokumenterat som namn på fd landshövdingebostället med jordeboksbeteckningen Grubbe nr 1. Se t ex bifogad kopia på uppteckning 1935.

Utöver i Björn Olsson/Eva Larssons skrivelse nämnd litteratur kan hänvisas till Umeå stads historia, Umeå sockens historia och Pehr Stenbergs Umebeskrivning. Den senare framställningen (från början av 1800-talet) innefattar en närmare beskrivning av Grans ägor.

Hur fastigheten med jordeboksbeteckningen Grubbe 1 exakt förhåller sig till vad stadsäga 632 / Backen 3:27 omfattar kan jag inte bedöma. Det föreligger dock en säker tradition för att namnet Gran såsom Björn Olsson/Eva Larsson skriver är knutet till den aktuella fastigheten. Namnet finns även utsatt på ekonomiska kartan.

Åke Hansson
Arkivchef

Gran, f.d. landshövdingensboställe,
Umeå sv, Umeå doms. t. g, Vb. l.

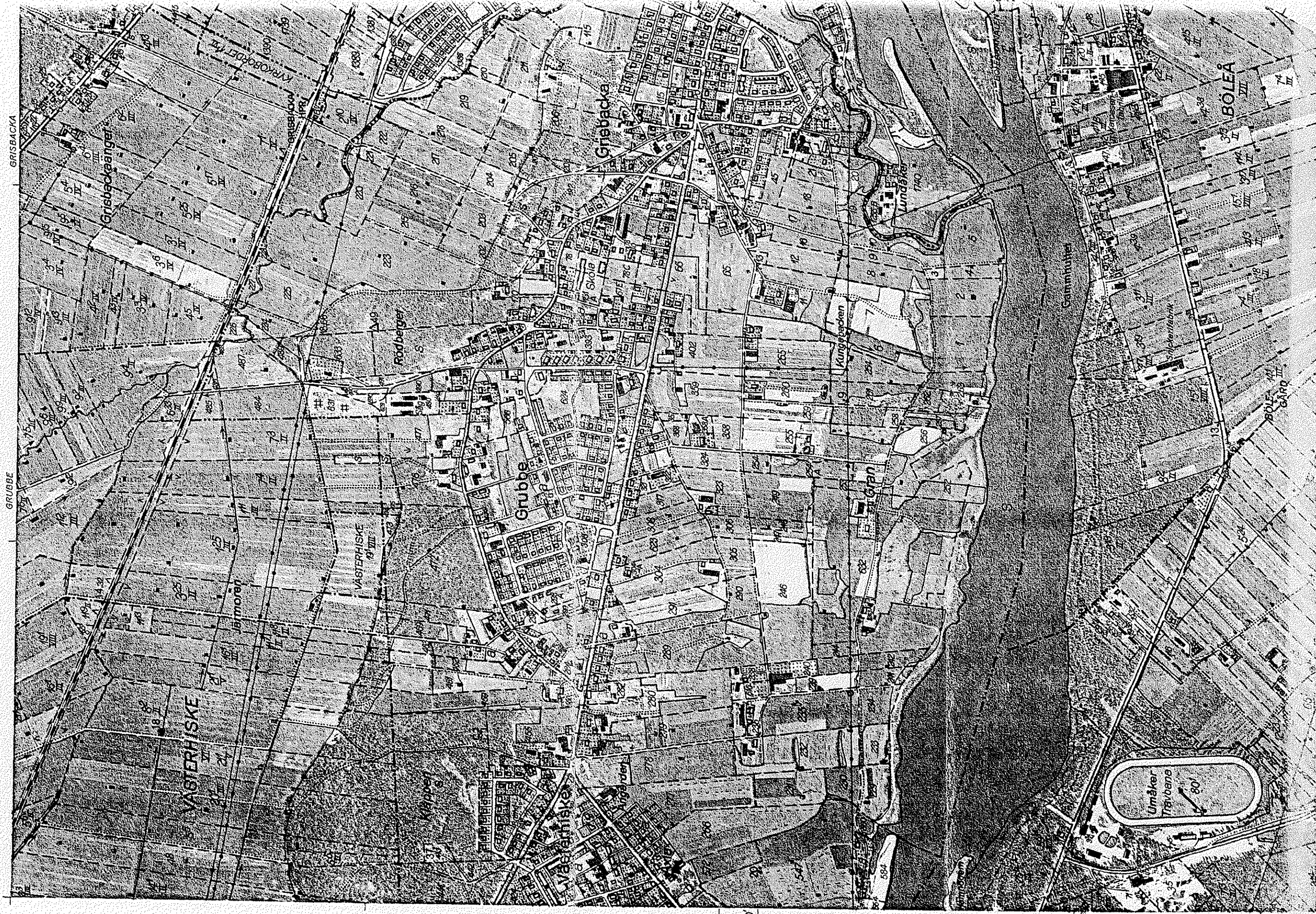
Grans badugård -- Landshövdingens
tillsättern
1789 delstans, Västerbotten, s. 30

S. J. 1861

Gran, f.d. landshövdingensbo-
ställe, Grubbe nr 1, Umeå sv.
och t. g. Västerb. l. 384

gran

J. H. Lidström 1935

63° 50'

UMEÅ S:N
UMEÅ K:N
UMEÅ D:A

7c BAGGBÖLE

3.3.	$\frac{3}{8}$	J. Oger. Sivertell	6.18	4	6.22	Lands Secretareren tildeit
4.4.	$\frac{11}{22}$	Nies Nielsen	6.1	3	6.4	Lands Commisarius d.
5.5.	$\frac{4}{4}$	Lands Høvedsmænd				
		Jacob Nordbohm	4.15	2	4.15	Lands Høvedsmænd d.
6.6.	$\frac{9}{16}$	Ejmund Christen	9.28	5	10.1	Lands Lieutenant i Høvedsmænd tildeit
7.7.	$\frac{2}{2}$	Johan Janssen	8.25	5	8.30	Lands Commisarius d.
8.8.	$\frac{29}{64}$	Carl Christen	7.31	4	8.3	Compag. Lieutenant d.
9.9.	$\frac{5}{16}$	Joh. Jens. Westberg	5.15	3	5.18	Compag. Sachsebalen d.
10.10.	$\frac{11}{32}$	Lars Christen	6.1	3	6.4	Lands Lieutenant i Capitain Skragt tildeit
11.11.	$\frac{13}{32}$	Anders Jensen	7.4	4	7.8	Compag. Lieutenant d.
12.12.	$\frac{5}{16}$	Lands Commisarius				

Brubbe

1. 1. Høvedsmænd
Præsidenten
og Lands Høvedsmænd
Jab. Jyllenstrup

17.27 17.27 Examen Infirmit.

Donerat Umea Rud.
Ordinarie og Extraordinarie
i Høvedsmænd, for
uden de i Høvedsmænd
pauze i Høvedsmænd, og
Rouge Confirmit
af den 31 October
1650.

17. 11. 17. 17. 17. 17.

Transport 7. 2166 225 232 2711

Mr. Jordebock 1751

11.	133 ²⁷ / ₆₄	5 ⁴⁹ / ₆₄	Anders Lehnfors	Transport	9. 9	251. 34. 3	977. 44	Enligt H:th Landstiftningens Beslut af d. 21 December 1797 är ifrån Hemmanet Nr. 1 i Byen utskildt 76 Mars, hal och med detta sammanslaget men förvarnas efter H:th Landstiftningens Beslut af d. 4 November 1799. är samma 76 Mars tillämnad åter utskildt och sammanslaget med Hemmanet Nr. 1 i Själansmarks, Öfverste Lieutenanten Brudell.
12.	13 ² / ₆₄		Nathanael Grundström		14	16	2. 34	
13.	5/16		Peter Johansson		17. 4	17. 4	2. 4	
1.		1	Landstiftninge Boställe		6. 32	6. 32	Land Secretarien	
2.	3/4		Stads Hemman				Boställe, hvare belä Ranta in kronans behållit	
			Öfverste Lieutenanten					
			Donningar					
			18 1/2 Små					
			2 1/2 korn					
			Landungs Garder					
			1882 3 1/2 Små					
			18 1/2 korn					
			Winter Tijdsken					
			4 korn					
			Bostans Donningar					
			Styrets fänd De					
			Dagvärd De					
3.	25/64		König Danielson		18. 6	29. 6	5.	
4.	5/16		Daniel Hofstam		12. 5	16. 7	2. 27	
5.	7/16		Johan Andersson		37. 8	12. 4	2. 4	
6.	3/4		Jacob Christofon		25. 7	17. 3	2. 44	
7.	7/16		Daniel Nilsson		22. 2	9. 10	1. 32	
8.	3/16		Anders Johansson		16. 9	17. 3	2. 44	
1.	1		Kungs Garder		4. 7	7. 5	1. 12	
2.	43/256		Johan Nilsson		32		6. 32	
2.	43/256		Anders Nilsson		10. 3	13. 3	2. 11. 6	
					46. 4	13. 2	2. 11. 6	
3.	138 ⁵³ / ₆₄	6 ⁴⁹ / ₆₄	Transport		7. 4	262. 4. 8	971. 12	

Grubbe

Gristacka

Donerat Umeå Stad
 Hermanth H:th Landstiftningens och 764 De
 Donerat Lapp Skolan
 H:th Landstiftningens
 Öfverste Lieutenanter
 20th Prinsflagaren
 Öfverste Lieutenanter
 Herads Skrifvarer
 Donerat Umeå Stad
 Öfverste Lieutenanter Brudell.

Mr. Jordbalk 1801

Ur: *Umeå sockens historia*

NÅGRA ÄLDRE ORTNAMN

Gösta Holm

Vid tiden för Kristi födelse nådde havet ungefär upp till nuvarande Kåddis, där alltså Umeälven då mynnade. Ovanför bildade den en nästan milslång rad av forsar om tillsammans c. 50 meters höjd. De nordbor, som då upplevde älvens majestät, måste ha imponerats. De kallade den *Uma* 'hon som dundrar och tjuter'. Ordet hör ihop med jättenamnet *Ymer* 'tjutaren'. Av älven fick den kringliggande bygden sitt namn, den bygd som sedermera bildade Ume socken¹.

De första nordiska kolonisterna i Västerbotten slog sig ned på kustremsan vid mynningar av älvar och åar. Som det framhävs också annorstädes i denna bok, är det ingen tvekan om att *fiske* spelade en avgörande roll för lokaliseringen.

De äldsta ännu fortlevande bebyggelserna i Ume-området torde ha kommit till under det första årtusendet av vår tideräkning, sannolikt under periodens senare del². Till detta mycket gamla skikt hör byarna *Hiske*, *Tavle*, *Täfte* och *Sävar*, alla belägna vid mynningar av vattendrag.

Det gamla *Hiske*, skrivet *de* — dvs. från — *hiskij* 1324; i *Hiske* 1503, avskr. 1691; i *Hüdzske* o.d. 1539 (2 ggr); *Hijske* o.d. 1556, -61, -66 motsvaras sedan länge av de båda byarna *Ytterhiske* (skrivet *Yther Hüdzske* 1539) och *Västerhiske* (skrivet *Westra hüdskee* 1543, *Vestra hiske* 1547).

Jag tror att *Hiske* ursprungligen är ett naturnamn, alltså en benämning på ett terrängföremål. Två möjligheter tycks då inställa sig, nämligen ett *önamn* eller ett *ånamn*.

För c. 800—1000 år sedan bildade de delar av Umeå som nu kallas *Ytterhiske* och *Hedlunda* en låg ö vid Umeälvens mynning. Den ön kan ha kallats **Hisk(-)*. Den äldsta formen *Hiskij* kan uppfattas som en böjningsform³ av detta ord. Ett stöd för tolkningen är bl.a. ett tydligen mycket gammalt norskt önamn *Hisken* (uttalat ung. *Hissjo*; femininum). Ön ligger i Hordaland på Norges västkust. Det finns också i Norge en ö *Hiskholmen*.

Innebörden i ortnamnelementet *hisk* är oklar. Men man kan spekulera. Det finns några norska dialektord som intresserar i sam-

exempel på hur orter med samhöriga namn kan förekomma långt från varandra. Ett par fall: Byarna *Tävra* och *Oden* ligger i Arnäs i Ångermanland. 15 resp. 10—11 km därifrån finner man *Tävra-myren* och *Ödsberget* på Gideå skog. Troligen har *Tävra* och *Oden* haft fångstmarker eller fåbodar inom nuvarande Gideå.

Nyss nämndes att *Hisk(e)* bäst kan tolkas som ett ånamn eller ett ånamn. Möjlighet nummer två, ånamn, anser jag osannolikare. Men den bör nämnas och diskuteras något. Det finns flera norska ånamn på *His-*. Tyvärr är upphovet okänt. **Hisk* skulle kunna tänkas ha varit det äldsta namnet på *Tvärån*⁶. Bebyggelsen vid åns mynning har så på vanligt sätt övertagit namnet (i dativ *Hiski*). Ett stöd för den tolkningen är väl, att just vattendragsnamnen i Västerbotten tydligen i stort sett bildar det allra äldsta inslaget i namnskatten (t. ex. *Öra*, *Byssja*, *Trinna*, **Penga* [vid *Pengsjö*], *Ramsa*, *Åma*, *Uma*, **Hrata* [vid *Ratu*], **Bygdha*, *Bura*, *Byskja*; jfr också **Tavla* och **Täfte* nedan samt *Hjuken* och *Hjuksån*).

Byarna *Grubbe* (uttalat *Grööbb* eller *Gruubb*, äldre skrivn. *Grubba* 1526, 1556, i *Grubbe* o.d. 1539, 1543, i *Grubba* 1503, avskr. 1691) och *Grisbacka* (*Backe*[e] 1539, 1543, *Backa* 1544 m.fl. *Griisehacke* 1549) är tydligen under medeltiden utbrutna ur den stora "*Hiskebyn*". De har säkert från början varit hemman(sdelar) inom *Hiske*. — Västerhiske (med *Gran*),⁷ *Grubbe* och *Grisbacka* kallas med ett gemensamt namn *Gränna*, alltså 'Gränden' dvs. 'grannelaget' (*Grendhen* 1553). I bl.a. Jämtland och Norge används *gränd* om närliggande byar (med gemensamt ursprung). — *Grubbe* betyder 'gropen, dalsänkan'. Samma ord bildar gårdsnamnet *Grubban* i Hökmark i Löfvånger. — År 1543 bodde i byn *Backe* tre bönder med tillnamnet *Gris* (Jöns *Gris*, Jon *Gris* och Nils *Gris*); 1549 nämns Per *Gris* i *Grisebacke*. Tydligen kan man med större eller mindre rätt kalla *Gris* ett familjenamn — ett ovanligt tidigt exempel hos svenska bönder. — Utvidgningen med förleden *Gris(e)*- kan bero på ett behov att skilja släkten *Gris'* *Backe* från ett annat *Backe*, nämligen kyrkplatsen⁸. Som alla umebor känner till, har Umeå landsförsamlings kyrka brukat kallas för *Backens kyrka*. — *Grisbacka* bys område sluttar ned mot *Tvärån*, kyrkplatsen *Backen* mot Umeälven.

Vi återvänder till behandlingen av de äldsta bebyggelserna vid kusten.

Från *Hiske-Ume* kommer vi då först till *Tavle*, dvs. *Innertavle* och *Yttertavle* (dial.-uttal *tåvel*, *innertavel* resp. *y'ttertavel*; äldre

fynd av äldre, tidigt övergiven bebyggelse vid Piparbölesjön. Denna sjö har ett namn av tämligen ungt kynne och det förefaller långt ifrån osannolikt att sjön äldst har haft ett annat namn — så som här har föreslagits.

⁷ *Gran* har ingenting med trädnamnet att göra utan är utvecklats ur *Granden*, 'uppgrundningslandet', 'hopningen av sandgrand'.

⁸ Formen *Grisbacka* med *-a* är överkorrekt (jfr typen *Berga*; se not 25). Den bör uppfattas som en reaktion mot det genuina uttalets *Grisbacke*. Skrivningarna *Backe* resp. *Grisbacke* under det tidiga 1500-talet är antingen nominativformer eller dativformer med försvagning av *-a* till *-e*.

⁹ Det kan vara bildat till ett verk **täfte*, av ett urnordiskt **taptian*, i så fall nära besläktat med verbet *tavla*, grundordet till *Tavle*. Det finns vissa skäl att räkna med varierande avledningar som *tav-l-*, *tav-r-* och *tav-t-* till stammen *tav-* (som "ren" föreligger i norska dial. *tava* 'slita och släpa utan resultat, gå mödosamt, famla, tala med möda, bli matt', *taven* 'modosam, tung', *tav* 'besvär, möda', isl. *töf* 'hinder', *tefja* 'hindra') — I Arnäs i Ångermanland finns en by *Tävra*. Den ligger vid *Tävrassjön*, som genomrinner av *Banaffjälån*. *Tävra* har tolkats som ett s.k. *v:n*-namn, dvs. som sammansatt med det sedan länge utdöda *vin* 'gräsmark, äng' o.d. Namnet kan — enligt min mening — vara ett **Tabra(R)-vin*, 'ängslandet vid ån **Tavr*' (eller: vid **Tavr-sjön*'). Jfr norska dial. *tavra* 'gå i yrsel'. (I Arnäs socken finns också ett *Täfteå* vid *Täfteån*, som rinner genom *Täftejön* och förbi *Täftekälen*. På dettas härledning kan jag här inte gå in.) Rent ljudhistoriskt kan **Täfte* också tolkas som **pävtä* 'hon som luktar', till *täv* 'lukt' (jfr isl. *þefa*, norska dial. *tevja* 'ge lukt', fsv. *thäva* 'ha en smak' osv.). En annan möjlighet är **Tæpta*, till en stam besläktad med norska dial. *tæpa* 'röra lätt el. sakta', *tæpa seg* 'gå på tå', mlågt. *tæpen* 'beröra, rycka', ty. *zappeln* 'sprattla', norska dial. *tæpla* 'ta famlande och klumpigt'.

¹⁰ Även andra möjligheter är tänkbara.

¹¹ Han har väl kommit från *Mjöle* (eller *Stöcke*). Ansmark ligger nära Norrmjöleån.

¹² Det finns också andra mansnamn med tyska anor i Övre Norrland på 1500-talet, t.ex. *Vinika*. Jfr även *Könik* som nämnes bl. a. i nästa kapitel.

¹³ Ett är bynamnet *Kasa* i Grundsunda (söder om Nordmaling) i norra Ångermanland. Några kilometer norr om *Kasa* ligger en by *Kasamark*. De norska motsvarigheterna till *kas*, *kase*, bl. a. *kos* eller *kås*, förekommer i en mängd ortnamn. Dialektforskaren Aasen säger att det norska *kos* betyder dels 'en samling av fällda träd eller buskar, som bränns till aska för att gödsla jorden', dels 'ett jordstycke som är berett genom bränning av träd och sedan besätt'. Det är troligt att de nordångermanländska och västerbottniska (och f. ö. de svenska) namnen på *Kas(a-)* har en liknande bakgrund, åtminstone i flertalet fall.

¹⁴ Jfr *Spöland* i Vännäs vid Vindelälven.

¹⁵ Stavningen *Böleå* dyker upp omkring 1730 och beror på följande mer eller mindre omedvetna resonemang hos dem som förde pennan: "Eftersom vi säger *Ume* men skriver *Umeå*, så ska vi väl skriva *Böleå* när vi säger *Böle*". (*Böle* är utvecklat ur *Bölet* på samma sätt som *take* ur *taket*).

¹⁶ Stenberg (omkr. 1800) talar om en på norra stranden av Umeälven belägen "liten gräswall . . . Kläckarböhle kallad".

Mr: Pehr Stenbergs ¹⁹ Ämne beskrifning

- 73 -

kanten; den äger en god och jämn afhällning. Här är ock god jordmån, fastän myrgyttjan fläcktals är något djup. Den är i sednare åren, till det mästa af Herr Prosten Hofwerberg, till åker upodlad.

Alla dessa ställen: /17/ /n/ och /28/ samt /30/ synas tydeligen fordom hafwa warit Elfsbotten, så at den nyss förut beskrefna backen då hafwer warit Elfsbacke; och dessa ställens afsättningar hafwa tillkommit alt eftersom Elfwen efterhand, har skurit sig ett annat och större djup söderom, till dess hon fått sitt nuwarande läge.

Tingshusen, Sockenstugan och Socken Fängelset numera af Svenska Armeens Sjukhus folk 1809 i Mars Månad upbrände, lågo tätt wid Elfwen straxt wästerom Hamn /31/. Därinwid, på öfra sidan af vägen, är en springe källa med godt watten utan ockra.

Hamn /31/ är en Kyrkstad af samma egenskap, som Östra och Wästra Backen /o/ och /27/ belägen helt nära intill Elfwen. Anledningen till namnet: se Hylphers beskrifning om Wästerbottens Städer pag. 12 (h).

/14/ är Rålinien emellan Prestebordet och Wäster Hiske By.

Prestebordet består af 1 41/128 Mantal, hwaraf Kappellanerna innehafwa 3/16 Mantal tillsammans och Kläckaren 23/128 Mantal för hwilken skatt så wäl Capellanerna, som Kläckaren innehafwa föga jord.

Ty den sednares jord skall Elfwen borttagit och warit belägen under Kläckargärdet /23/ hwilken utskärning länge sedan är skjedt. Det öfriga 61/64 Mantal är Prestebordets egenteliga tillhörighet.

Elfsträndernas beskrifning se pag. 17 till 19 (här: s. 9-11) och de hit hörande holmar i Elfwen /a/ /i/ /h/ se pag. 83 (här: s. 43).

R. Gränn /4/

Så kallas Wäster Hiske, Grubbe, och Grisbacka Byar jämte Gränn och deras åkrar med ett gemensamt namn.

Dessa tre Byar Wästerhiske, Grubbe och Grisbacka Byar, hafwa circa år 1819 icke allenast låtit utbryta hwarjebys särskilta skog; utan också storskiftat skogen Hemmanen emellan.

Älfsträndernas beskrifning se pag. 19 och 20 (här: s. 10).

Wästerhiske By /b/ Har 15 Åboer på 4 41/64 Mantal, hwaribland Löjtnants Bostället Axla äfwen hörer; utom Soldater och inhyses folk. Byn har twänne Afdelningar, Öfre och Nedre Byn. I den öfre äro, utom bönder, Löjtnants Bostället och Assessorns och Räntmästarns Pehr Forsels gård Erlandstorp Och i den nedre är Lands Secreteraren And. Häggströms ärfwingars gård Strömslund.

Landet, så långt Wäster Hiske By /b/ sig sträcker, har hufwudsakeligen, ända ifrån öfre Byn en jämn lutning ända neder till Elfwen, undantagande den omständighet, som straxt skall nämnas.

Men så snart den nedre Byn uphör österut, så widtager, straxt nederom, en 5 a 6 famnars nög något brandt gräsbacke, som löper efter sträckningen /1/ till Twärån /12/ den han sedan åtföljer på norra sidan tils förbi Grisbacka By /f/.

Alla de åkrar som äro öfwerom eller norrom denna backe äro nästan horisontela med knapt märkbar afslutning söderut; alt hwad som ligger nederom eller söderom denna

backe, jämte Grans ägor och Wäster Hiske åkrar helst de som ligga under Nedre byn, hafwa åtskilliga med Elfwen och nyss-nämnde Backe paral lela (!) högder dalar och gropar, som höst och vår hysa watten, och längst wästerut närmast under backen /1/ är landet en smal sank och wåt myr äng /9/ som alt utwisar at Elfwen här fordom har strukit fram och at den omtalte backen har warit dess strand.

Wäster Hiske Bys åkrar /b/ hafwa emellan Byarne ej stark afhällning, men nederom nedra Byn är den större. Jordmån är den bästa mull jord som kan finnas, och har fläcktals något småsten iblandat.

Straxt ovanföre Strömslund är en liten wacker asplund och straxt nedanföre samma gård, midt i åkern, är en liten stenbacke föga högre än åkern med några små löfbuskar på.

Landsvägen /c/ är råskilnad emellan Wäster Hiske byn åker och Ladugården Grahns ägor ända tills midt under där backen /1/ börjar men sedan utgör myrängen /9/ under backen råskilnaden emellan samma ägor. Men råskilnaden emellan Wäster Hiske och Grubbe Byar känner jag icke.

Grahn /a/ är Landshöfdingens Landtgård eller så kallad Ladugård. Innehafwes nu af Lands Höfdingen och Riddaren Pehr Ad. Stromberg. /2/ är själfwa gården på en liten uphöjning wid Elfwen. /3/ är Trädgården eller Kryddgården den största i orten. Se Hylph. Om Wäst. Bott. Städer pag. 46 (a). /4/ är dess åkrar. /5/ är en beteshage, som slutar sig emot grubb Idun /24/ den är bewäxt med ahl och wide skog.

Dess yttersta udde /n/ är en låg äng. /7/ är en låg dal eller äng, wid hwars wästra ända tätt wid Landsvägen är en liten wacker asplund, som har wuxit af sig sjelf af frö som har fallit af en enda gammal asp hwars stubbe ännu synes i jorden. Ifrån Landsvägen öfwer denna dalen går en uphögd wäg ner til gården, på hwars ömse sidor dubbla alleer äro planterade bestående af björk och wide; äfwenledes är en rad trån wid landsvägen planterad, utom de som äro nere wid gården och i trädgården, till största delen planterade i Landshöfdingen Gyllengrips tid.

Grahns ägor stöter wästerut emot Hamn /31/. Men Räckbäcken /u/ wid Grubbidun /24/ är råskilnaden österut. Jordmån är öfweralt god och landets läge, som nyss förut pag. 142 beskrifwit är (här: s. 73-74).

Räckbäcken /u/ som kommer ifrån myrängen /9/ förer mycken ockra och fryser aldrig till hel och hållen om winteren.

Grahn som annars anses höra till Grubbe By /d/ består ensam af 1 Mantal.

Grubbe By /d/ har 7 åboer på 2 49/64 Mantal utom Grahn; dock är deribland ett hemman af 3/4 Mantal som hörer Ume Stad till, utom Soldater och inhysesfolk. I denna by skall Prosten Grubb vara född.

Kungsgården af 1 Mantal, och som är donerad till Umeå Stad, ligger i ägodelning med Grubbe och Grisbacka byar och mäst i skilnaden emellan desse byars områden, samt nere emot Elfwen på alla sidor om den så kallade Lund /e/. Se derom Hylph. om Wäst. Bott. Städ. pag 44.

/8/ Äro byns och Kungsgårdens åkrar norrom backen /1/. Deras öfriga egenskap se pag. 142 (här: s. 73-74). Jordmån är god, dock något sämre än i Wästerhiske, hälst längst up emot skogen.

/9/ är den pag 142 omtalta myrängen, som längst österut har en watten puss (se ovan).

växt m

fär ef

Kungsg

Lands

äger h

ock i

tomt s

gårdar

öppen

deras

skref

skoger

afslut

wid hw

med gr

ej är

sig if

ömse

circa

lider

högd.

hiske

naden

Den ha

Den ä

Landet

Bysåke

Emelle

sandås

Hiske

bordet

beskre

tillif

4 a 6

/24/

därin

höjnin

men e

wäster

åkern

denna

dock,

a 2 f

norrom. De vågrika uphöjningarne äro här mera omärkeliga, och löpa merendels långs efter skogen. Denna skog är ock igenomskuren af många i kors och tvärs löpande vägar och stigar, dels emellan Byarna, dels ock till ängen norrom skogen ungefärligen såsom de utmärkta äro. Skogen är här någorlunda tät och wacker tall- och granskog, af orsak at han är sparadd (!) för at förekomma kölden på åkrarne ifrån ängen.

Rörberget /17/ äger wid pass 8 a 10 famnars högd, hälst ifrån norra och östra sidan, men ifrån västra sidan är det mindre högt. På högra berget är en skälig widsträckt och wacker utsikt. Bergets sträckning är ifrån norr till söder, och aftager i högden söderut ej betydande, och där berget upphörer wadtager en stenig och sandig granskogsbacke, som fortfar, under ett ständigt aftagande i högden, till dess han slutar sig wid Grubbe By /d/, hwars östra gårdar äro bygda ytterst på denna stenbacke udde, och delar Han skogen /g/ i twänne afdelningar den östra och den västra.

Straxt österom denna stenås är en dal, nästan lika låg som åkrarne /10/ och Grisbacka ängen /28/, i hwilken är en liten åkertäppa /18/. Men österom denna dal höjer landet sig åter något till ungefär till samma högd, som västerom stenåsen, och är föröfrigt af samma beskaffenhet som därstädes.

/29/ Längst västerut, äro alt nya åkerupodlingar tilhöriga större delen Västerhiske By /b/. Längst söderut, som har warit myra, på sandbotten, kallas det Gullskrinet; men längst norrut heter det silverskåpet. Jordmån är sand eller sandmull; men längst neder, inwid ängen /w/ emot hwilken det skäligen lutar, är den lera.

/w/ Är Västerhiske, Prestebordets, Grahns, Grubbe, Kungsgårdens, Grisbackas och Ytterhiske Byars ängar. Hwad i allmänhet om denna äng kan sägas, är: att han ifrån alla sidor lutar neder till bäckarne /12/ och /15/; har här och där, hälst västerut, flera springe källor, som föra mycken ockra. Han är på flera ställen sank och wåt med starrwall öfwer alt, utom nära inwid de nämnde bäckarna, hwarest är hårdwall på upslamad fin sandmull. Men botten på hela den öfriga ängen är myrgyttja på lera. Prestemyran /26/ är wästligsta delen däraf, och är Prestebordets hufwudäng; men mycket igenwäxt med löfskog.

/27/ är Västerhiske, Grans, Kungsgårdens och Grubbe Byars ängar, hwilka förr warit i ägodelning med hwarandra, men nu äro Storskiftade; men huru wet jag icke. /28/ är Grisbacka Bys ängar och /a/ Ytterhiske Bys dito. På ömse sidor af rålinien /13/ har Prestebordet twenne smala ängsrimor. /19/ Äro nya åkrar uptagna af ängen, hwilkas rätta lägen och skapnad jag ej så noga känner. Jordmån lærer wara lera eller också fin sand mylla. Skogslundar på dessa ängar äro så obetydliga at de ej kunna utmärkas.

Twärån /12/ Kommer ifrån Piparbölesjön, förenar sig i ängen med Kläckarbäcken /5/ rinner öfwer alt med spakt watten, har sällan en famns djup, utom i de utmärkta qwardammerna wid /20/. Dess bräddar äro sällan en famn höga, men twärbranta. Dess vidare beskrifning se pag. 147 (här: s. 75).

/K/ Är dessa Byars gemensamma skog. Den delen, som är västerom Kälamarkbäcken /12/ (NB = Twärån /12/ har här detta namn) är en sandhed af samma beskaffenhet som östra delen af skogen /d/ under artick. P, Se pag. 133 sidan d (här: s. 66) eller som den beskrefna Prestheden, hwaraf denna är en

liten
som är

har sk
något
smala

wara g

inwid

/w/ kä
och bä

en ans
jag ic

norrr ö

/w/ oc

inwid

/33/ s

och Yt
sig fö
liten
något

s. 76)

till s
na bes
ej så
löper
om den
Hedlun

som fö
öfwers
Marken
lig gr

skogsu
berget
en rå-
lägt.

tals s
mycket
skogsb
gren w
söderu

Någon ombyggnad synes dock ej ha verkställts, och det stora nordiska kriget kom snart i vägen för alla förbättringsplaner. Douglas avlöstes år 1705 av Otto Wilhelm Löwen och denne i sin tur 1713 av Anders Erik Ramse. Hans hövdingeegenskaper sattes på hårt prov, när kriget 1714 närmade sig Västerbottens kuster. Då de ryska galejerna på hösten detta år hotade Umeå, svek modet honom i det avgörande ögonblicket och han tänkte endast på att rädda sig själv och de sina. Genom hans snart sagt halsstarriga beteende blevo de ekonomiska förlusterna vid stadens plundring över hövan stora. Några av de hemsökta borgarna anmälde honom också hos K. M:t, som visserligen efter långa rannsakingar frikände honom men år 1717 skilde honom från ämbetet.

Detta anförtroddes nu åt överste Magnus Cronberg. Vid ankomsten till Umeå fann denne, att en hop timmer av allmogen framförts till residenset för dess reparerande. Då timret, som legat ute flere år, löpte fara att ruttna bort, lät Cronberg omedelbart igångsätta ombyggnad av residenset. Cronberg fick dock ej länge njuta fördelarna av de nya ämbetslokalerna, ty redan 1719 blev han transporterad söderut. Hans efterträdare Jakob Grumdel fick den krävande uppgiften att leda länets öden under de svåra åren 1720 och 1721. Vid det ryska infallet 1720 nådde förödelsen även residenset, som jämte tillhörande byggnader och lösöre gick upp i lågor. Landshövdingen och hans tjänstemän blevo husvilla och måste under de närmaste åren hysa in sig i tillfälliga lokaler, till dess de på allvar slog sig ner på Grans Ladugård. Men därigenom kom ej landshövdingen i samma omedelbara, livgivande beröring som förut med borgerskapet i Umeå.

Jh 209
233, 226

U:
B. Steckzén
Umeå stads historia 1588-1688

Kommunala fastighetsregister-
myndigheten i Umeå

Beslut
1992-08-21

Dnr FRM 92/8.1

Särskilt namn på fastigheten Backen 3:27 i Umeå kommun.

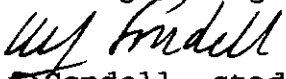
Fastighetsägarna har begärt att få namnet Gran registrerat som särskilt namn på fastigheten Backen 3:27 i Umeå. Ansökan bifogas som bilaga A.

Fastighetsregistermyndigheten har inhämtat synpunkter från Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM) som redovisar att det finns en säker tradition för att namnet Gran är knutet till den aktuella fastigheten, se bilaga B. Namnet redovisas på ekonomiska kartan på fastigheten i fråga. Ortnamnsarkivet i Uppsala har ingen invändning mot den begärda namnsättningen om namnet Gran kan knytas till fastigheten.

Fastighetsregistermyndigheten bifaller framställningen om särskilt namn.

Det särskilda namnet skall inte användas som fastighetsbeteckning i skrivelser till myndigheter mm, t ex deklARATIONER, låneansökningar, ansökan om lagfart och bygglov. I dessa fall skall den officiella fastighetsbeteckningen Backen 3:27 användas.

För fastighetsregistermyndigheten

(Ulf Frändell, stadsingenjör)

Kopia (exkl bilagor) till Eva Larsson och Björn Olsson,
Tallhedsvägen 13, 903 62 Umeå.